

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Ds R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Ds D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Ds H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoop, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f10.— per jaar
Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdartikel: De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven, 9. — Uit de Schrift: Zoon des menschen — candidaat voor den Kurios-titel (Joh. 6: 62; 3: 13). — Kerkelijk leven: Gereformeerde politiek. — Theol. Hoogschool-dag 1950. — Zou het nu gaan gebeuren?..... Het kan binnenkort wel. — Exhileren. — Situatietekening: doen zeggen en herzeggen.

„Zeggen voor antwoord. — „Geen behoorlijk exegeet meer“.
— Op en om 't kerkplein: Welke weg leidt naar Rome?
— Opv. en Ond.: Ouders, uw kinderen!, 3. — Pop. Wetensch. Schetsen: De volkomenheid der sacramenten, 3 slot. — Pol. en Soc. leven: Het gevaar der samenwerking. — Perschoon. — Kerknieuws.

dat in onze Formulieren van Eenigheid, en zoo ook bij onze oude dogmatische schrijvers, het denkbeeld van de eenheid der zichtbare kerk nog stand hield, terwijl toch in het werkelijke leven steeds opmerktiger met de pluriformiteit der zichtbare kerk gerekend werd”⁶³).

Wel moet eerlijkheidshalve vastgesteld worden, dat Kuyper toch gevoelt, hoe in de gedeeldheid der kerk onder den invloed van de wet der ontwikkeling iets wringt. „Pluriformiteit is naar onze vaste overtuiging een fase van ontwikkeling waartoe ook de kerk van Christus in het zichtbare moest komen; maar de pluriformiteit is historisch op een wijze tot stand gekomen, die het eenheidsbesef beleedigt. Hadde ook hier de zonde niet alles bedorven, dan had de pluriformiteit zich moeten ontwikkelen zonder de eenheid prijs te geven, ook al kon die eenheid niet dan federatief gevonden worden”⁶⁴).

Zod is dus ook de dusgenaamde pluriformiteit een integreerend deel van Kuyper's gedachtenwereld. Theoretisch vloeit het voort uit zijn gemeene-gratie-begrip. Maar ook praktisch heeft het groote betekenis. We hebben juist boven uiteengezet, hoe volgens Kuyper er maar één weg is voor de inwerking door de kerk op de Overheid en wel die van politieke machtsvorming in den weg van den stembusstrijd.

Maar daarvoor heeft hij dan ook de leer der pluriformiteit nodig. Want daardoor is hij nu in staat de christenen van Nederland te mobiliseeren achter het vaandel van de partij, ongeacht welke kerkelijke belijdenis zij hebben. Voor zijn staatkundige actie kan hij nu de belijdenis der kerk missen. Daarvoor heeft hij een z.g. Program van Beginselen, een soort van staatkundige belijdenis, buiten de kerkelijke belijdenis om, en zooals wij boven zagen, op concrete punten er duidelijk mee in strijd. Ook op het punt der kerk. Want de pluriformiteit is doorgedrongen, ook in het Program van Beginselen. In art. 3 staat immers, dat het Staatsgezag ten onzent gebonden is aan de eeuwige beginselen, die in Gods Woord geopenbaard zijn, evenwel niet rechtstreeks gelijk in Israël, noch door de uitspraak van eenige kerk, maar in de consciëntie van overheid en onderdanen. Men lette op dat eene zinnetje: noch door de uitspraak van eenige kerk. Daarin worden alle kerken op één hoop geworpen en het onderscheid tusschen ware en valsche kerk genegeerd.

R. H. BREMMER.

⁶³) t.a.p.⁶⁴) Gemeene Gratie, 3, pag. 231.

UIT DE SCHRIFT

Zoon des menschen — candidaat

voor den Kurios-titel

Wat zou het dan zijn, zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, daar Hij te voren was?

En niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergelaten is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is.

Joh. 6: 62 en Joh. 3: 13.

Het heeft bij theologen de aandacht getrokken, dat de Heiland zelf zich veel vaker „Zoon des Menschen” noemt, dan „Heer(e)” laat noemen.

Men heeft dat ook op dien „grond” beweerd, dat de naam Kurios (Heer, in glorieuzen zin, Eigenaar, Machthebber), hoewel aanvankelijk niet in gebruik bij de christenen in Palestina, later door Paulus in de kerk

De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven (IX)

HOOFDARTIKEL

5. DE VERBINDINGSSCHAKEL TUSSEN GEMEENE GRATIE EN PLURIFORMITEIT.

Hier stuiten we op de verbinding tusschen Kuyper's gemeene-gratie-begrip en zijn theorie van de pluriformiteit der kerk. Het één is niet los te maken van het ander. Het zijn beide elementen van het gedachtencomplex, dat Kuyper concipieerde.

Het is interessant op dit punt de wegen van Kuyper's denken te volgen. Zijn grondfout is o.i., dat hij over de kerk gedacht en gesproken heeft als over een in de tijdelijke werkelijkheid voorhanden fenomenen. Hij heeft de kerk niet beleeden als een werkelijkheid, waarvan het bestek in de Schriften is geteekend en die daarom alleen in de dagelijksche actuele gebondenheid aan de Schriften kan vergaderd worden, maar hij heeft over de kerk gedacht en gesproken als over een werkelijkheid, opkomend uit het door de gemeene gratie gecontinueerde scheppingsleven. En, nu hij eenmaal dezen weg is ingeslagen, vloeit daar vanzelf uit voort dat het leven van de kerk dan beheerscht wordt door de wetten van de gemeene gratie.

Daardoor heeft hij de mogelijkheid geschapen de wet der ontwikkeling, die hij, negentiende eeuw, die hij was, overal zag werken in de schepping, ook op de kerk toe te passen. Zoo komt het dogma van de pluriformiteit der kerk als het ware ongedwongen uit zijn gemeene-gratie-denken op. Vandaar dat hij schrijven kan: „Evenals elke andere menscheleke levensopenbaring is ook zij onderworpen aan de wet der ontwikkeling. (Die „zij” is dan de kerk). Deze wet der ontwikkeling nu stelt op alle terreinen van leven den regel, dat deze ontwikkeling ga door splitsing en door daaruit geboren strijd. Wat begint en moet beginnen met eenvoudig te zijn, gaat bij hooger ontwikkeling altoos en naar Gods ordinantie in veelvormigheid of pluriformiteit over”⁶³).

In dit citaat ziet ge prachtig de lijnen loopen van Kuyper's denken over de gemeene gratie naar de pluriformiteit der kerk. Het één vloeit als het ware uit het andere voort. In heel het scheppingsleven heerscht de wet der ontwikkeling.

Waarom zou de kerk aan de werking van die wet onttrokken zijn? Het ontwikkelingsdenken van zijn eeuw heeft Kuyper hier in zijn greep en drijft hem voort, ook in zijn spreken over de kerk. Vanuit deze positie is het naar het formuleeren van de leer der pluriformiteit maar één stap. Hij ziet hoe heel de geschiedenis van de christelijke kerk door deze ontwikkelingswet beheerscht wordt. Een oogenblik scheen

het, dat door de roomsche hiërarchie de ontwikkeling van de kerk van het eenvormige tot het veelvormige tot staan zou worden gebracht. Maar het is en blijft de groote betekenis van de Reformatie, dat zij aan die ontwikkeling weer den vrijen loop gegeven heeft. Wel drong dit nog niet door tot het bewustzijn van de Reformatoren. Zij waren zelf nog bevangen door de roomsche eenheidsidee, maar later kwamen hun volgelingen tot beter inzicht.

Kuyper schrijft dit letterlijk zoo: „Toch kon eerst nadat de kruiddamp van dezen strijd was opgetrokken, de doorbreking van het proces tot het bewustzijn doordringen. Vandaar dat ook de Reformatoren, nog in de Roomsche eenheidsidee bevangen, zich aanvankelijk niet anders voorstelden, of de Roomsche Hiërarchie zou worden vernietigd, en de vrijgemaakte kerken zouden als nieuwe eenheid zich openbaren. Dogmatisch hebben zij daarom de Roomsche eenheidsidee nog bepleit, en in hun ijver het ondenkbare beproefd, om de gebroken eenheid te herstellen”. Kuyper vervolgt dan met de betekenisvolle woorden: „Dit pogen is mislukt en moest mislukken (Spatleëring van ons). Die eenheidsidee was toch niet opnieuw te verwerzen, tenzij men ze opnieuw omzette in een clericale hiërarchie.....”⁶⁴).

In dit laatste citaat geeft Kuyper niet alleen een bepaald kerkbegrip, maar komt hij zelfs tot een constructie van de kerkgeschiedenis vanuit zijn door de gemeene gratie beïnvloede ontwikkelingsdenken. Dit beheerscht daardoor ook de visie van hem en zijn leerlingen op de belijdenisgeschriften en hun betekenis. Zij zien de kerk onderworpen aan een steeds voortschrijdende ontwikkeling, die de breuk in de kerk ziet als een factor in de ontwikkeling tot een steeds rijker leven.

Kuyper heeft er zich dan ook rekenschap van gegeven, dat hij op deze wijze in conflict kwam met de belijdenis. De belijdenis en de oude theologen hadden voor deze ontwikkelingswet nog geen oog. Hoewel zij zelf de roomsche hiërarchie doorbraken, drong het nog niet tot hun bewustzijn door, dat zij daardoor vrij baan maakten voor de pluriformiteit. Vandaar dat Kuyper er ook toe komt dit openlijk uit te spreken. Hij zegt zelf: „Hierdoor nu is een kloof gaan gapen tusschen de in de Belijdenis uitgedrukte overtuiging, en de overtuiging die zich later onder den drang van het leven gevormd heeft”⁶⁵). De confessie houdt dus nog vast aan de eenheid der kerk in het zichtbare en op dit punt is er een duidelijk conflict tusschen het belijden der kerk, zooals het in de confessie is uitgedrukt en den huidige stand van het geloofsbewustzijn der kerk. Kuyper rekent dan ook op dit punt rustig met de confessie af. „En hierdoor nu is het gekomen,

⁶³) t.a.p.⁶⁴) Gemeene Gratie, 3, pag. 230.

⁶³) Gemeene Gratie, 3, pag. 287. Zoo schrijft Kuyper ook t.a.p.: „Zoo is het ook in het leven van de plant, van het dier, en, op menscheleke terrein, in het gezin, in het geslacht, in het bedrijf, in de kunst, in de wetenschap, in het staatkundig leven, en zoo ook in het leven der kerk”. Men lette erop, hoe Kuyper in deze reeks ongemerkt overspringt vanuit het z.g. gemeene gratie-terrein, naar dat van de „particuliere” genade.

bbijn. Dit is in de Woord dat threven en dat ing mag beluiste, maar thans hier verkondigd, Geboden en het

ezes Jesaja 56 rd gekozen, wat oge, geschreven s zal een heide-

st licht van de profetisch ver- enst.

rijke Woordver- uwe Testament profetie. Jesaja i voorzegt, zeer icatie handelde. aarschuwin en lent te worden e bij het uit- yeral waar het taan Gods fon- elling kwam op Gods Evangelie. t alle taal, volk net op dit punt oken verschijnt n op te voeren iert de eenheid ndat God alles

ngen uit Psalm

aren vertegen- is Gorinchem— s en vele ge-

ukwensen uit pte, dat de ge- uw zou mogen an Leerdam in mens deze kerk

ds H. Amelink Dulemborg. Spr. n gift aan, te

C. Roth, dank- r der Chr. Na- meente steeds school.

or, waarna de n 12.

bracht op een bracht de ge- o heeft zij op uw in gebruik

ers van vragen tot onze vreug- hebben aan- j hopen elkaar moeten te Nun-

om nu teleur- u terugtrekken noodige kosten h opaf, alvast nummer 338475 nppen, met bij- r Dinsdag 20 r niet voor de mist in minde- len deelnemers-

st doenlijk. Wij mededeelingen

zake het pro- n dergelijke.

V. BOUWSMA.

YSTEEM

Gebruik

e verkrijgbaar.

g de

NNEN EN

EN

TENKASTJES

im 800 kaarten

ndelaar of den

Cointre N.V.,

Giro 36000.

OMMENTAAR

geboden.

cover versche-

nieuw, 18 dln.

nder No. 501,

rmatie”, Goes.

n dit blad